

TEŠKA TJELESNA POVREDA

(Čl. 42. preuzetog KZ)*

(1) Tko drugog teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje teško naruši, kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Tko drugog tjelesno povrijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život povrijeđenog ili je uništen, ili trajno ili u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegova tijela ili koji važan organ ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad povrijeđenog, ili trajno i teško narušenje njegova zdravlja ili trajna iznakaženost, kaznit će se zatvorom od jedne do deset godina.

(3) Ako povrijeđeni umre zbog teške tjelesne povrede, počinitelj će se kazniti zatvorom najmanje tri godine.

(4) Tko djelo iz stavka 1. i 2. ovog članka počinio iz nehata ili na mah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane oštećenog, kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do tri godine.

(5) Tko djelo iz stavka 3. ovog članka počinio na mah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane oštećenog, kaznit će se kaznom zatvora od jedne godine do pet godina.

1. OPĆA RAZMATRANJA

Zaštita tjelesnog integriteta i zdravlja provedena je na sličan način kao zaštita života. I ovdje se štiti tjelesni integritet čovjeka, i to drugog čovjeka. Zaštitni objekt je živ čovjek, njegov fizički i psihički habitus. To su objekti najviše vrijednosti, pa društvo ima interes štititi živote svih svojih građana. Država koja bi negirala taj vitalni interes negirala bi samu sebe. Tjelesni integritet štiti se ne samo od povreda već od radnji ugrožavanja. Pasivni subjekt krivičnog djela može biti svako ljudsko biće od rođenja do smrti. Plod u utrobi žene ne može biti objekt povrede. Samopovrjeđivanje za razliku od samoubojstva (u pokušaju) kažnjivo je, ali ne u načelu, već ukoliko se time hoće ostvariti određeni protuzakonit cilj.¹ Zlostavljanje nije tjelesna povreda ukoliko nema

* Preuzeti KZ odnosi se na Krivični zakon bivše RBiH, koji je još na snazi u HZ HB. Kad u tekstu piše "Preuzeti Kz", odnosi se na Krivični zakon bivše države, a još je, uz bitne izmjene i dopune, na snazi u HZ HB.

¹ Dr. Zvonimir Šeparović: *Krivično pravo posebni dio*, II "Zrinjski" Čakovec, 1979., str 17.;

Dr. August Munda: *Sistematika kažnjivih dejanij zaper življenje in telo*, Ljubljana, 1951., str. 9.

elemenata tjelesne povrede, ali se može pojaviti kao uvreda (ukoliko su ispunjeni elementi ovog krivičnog djela).

Tjelesna "ozljeda se definira kao niz poremećaja koje mogu izazvati i prouzročiti razni mehanički, kemijski, fizikalni i termički agensi čije je ranjavajuće djelovanje jače od otpora pojedinih tkiva organizma s kojim se ti agensi i s određenom silom (energijom) naglo i nepredviđeno sukobe. Taj sukob dovodi do oštećenja tkiva i do ispada funkcije pojedinih organa na manjoj ili većoj udaljenosti od samog mjesta ozljeda".² Tjelesna povreda nastala prilikom liječničke operacije ne smatra se povredom već načinom liječenja. Nije potreban pristanak bolesnika za takve intervencije ako su nužne.

Radnja izvršenja krivičnog djela povrede sastoji se u nanošenju tjelesne povrede, a može se sastojati u činjenju ili nečinjenju i propuštanju. Potrebno je da postoji uzročna veza između te djelatnosti i nastupanja tjelesne povrede. Radnje kojima se mogu nanijeti tjelesne povrede nemoguće je u cijelosti sagledati, pa se svaki slučaj tretira posebno, s više aspekata. U pogledu protupravnosti vrijede uglavnom sve osnove isključenja protupravnosti iz općeg dijela krivičnog prava.³

Razlikovanje krivičnih djela tjelesnih povreda sprovodi se prema težini na tešku (čl. 42. preuzetog KZ) i laku tjelesnu povredu (čl. 43. preuzetog KZ). Teška tjelesna povreda je kompleksno krivično djelo koje se sastoji iz više oblika. Zajednička osobina svih tih oblika jest teška tjelesna povreda, tj. teško narušavanje zdravlja određene osobe. Tako, u okviru teške tjelesne povrede postoje: obična teška tjelesna povreda, osobito teška tjelesna povreda, osobito teška tjelesna povreda kvalificirana smrću i teška (obična i osobita) tjelesna povreda na mah ili iz nehata, kao i djela iz stavka 3. (smrt povrijeđenog) počinjena na mah bez svoje krivnje.

Kažnjava se umišljajno nanošenje ozljeda, a nehatno zakon kažnjava samo kad se radi o tjelesnoj povredi.⁴ Vjerojatno je zakonodavac iz pravno - tehničkih razloga "škrt" u definiranju teške tjelesne povrede. Razlikovanja su uglavnom kvantitativne prirode, a to stvara teškoće praktičarima. O tom dr. Zvonimir Šeparović kaže: "Razgraničenje različitih tjelesnih povreda velik je problem kako za teoriju tako i za praksu. Napredak medicine utječe na načine kvalificiranja ozljede. Nisu bez važnosti mogućnosti izlječenja. Odredbama zakona mora se pristupiti ne samo s obzirom na tekst zakona već i s obzirom na socijalno značenje inkriminacije. Neka ozljeda može se proglasiti teškom samo ukoliko je doista teška povreda tjelesnog integriteta ili teško narušavanje zdravlja, s uzimanjem u obzir mogućnosti izlječenja, a ne suditi samo prema trenutku počinjenja djela. Hoće li netko odgovarati za ubojstvo ili pokušaj ubojstva, vrlo često zavisi o tome je li medicinska intervencija bila blagovremena. Isto tako, o tome često zavisi hoće li netko odgovarati samo za tešku tjelesnu povredu ili za tešku tjelesnu povredu kvalificiranu smrću. Poseban problem predstavlja kvalifikacija povreda mozga (lat. *Commotio cerebri*), a teškoće slijede i iz teškoća dijagnosticiranja. Smatra se da se potres s kratkotrajnim stanjem nesvijesti kod kojeg nisu bili prisutni simptomi

² Dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 55.

³ V. dr. J. Tahović: *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, 1961., str. 277.

⁴ V. dr. Franjo Bačić - dr. Zvonimir Šeparović: *Krivično pravo - posebni dio*, "Narodne novine", Zagreb, 1992., str. 70.

poremećaja funkcije središnjeg živčanog sustava treba ocijeniti kao laku (gradis levis), dok bi u svim ostalim slučajevima postojala teška tjelesna povreda (gradis medius et gravis)."⁵

Ako je počinitelj u jednoj osobi u istoj prilici nanio više tjelesnih povreda - smatra se jednim krivičnim djelom tjelesne povrede. Tada se kvalifikacija određuje prema najtežoj pojedinačnoj povredi ili prema zbrojnom značenju svih ili više pojedinačnih povreda. Nezaobilazan je doprinos sudsko - medicinskih vještaka u *lege artis* definiranju pojedinih tjelesnih povreda (u svakom konkretnom slučaju).

a) Teška tjelesna povreda

(čl. 42. preuzetog KZ)

Teška tjelesna povreda, kao što smo već naprijed istaknuli, predstavlja složeno krivično djelo koje se sastoji iz više formi, i to: 1) obična teška tjelesna povreda, 2) osobito teška tjelesna povreda, 3) teška tjelesna povreda kvalificirana smrću, 4) teška (obična i osobita) tjelesna povreda iz nehata ili na mah i 5) teška (kvalificirana smrću) tjelesna povreda iz nehata. Imajući u vidu navedene vrste teške tjelesne povrede, može se konstatirati da se radnja ovog krivičnog djela sastoji u poduzimanju bilo koje djelatnosti kojom se povrjeđuje tjelesni integritet ili narušava zdravlje jedne osobe. Zato, "kao posljedica krivičnog djela teške tjelesne povrede smatra se svaki bolesni proces u organizmu koji prouzrokuje promjenu u organskom sastavu ili funkcioniranju cijelog organizma, odnosno pojedinog dijela organizma."⁶

Počinitelj krivičnog djela teške tjelesne povrede može biti svaka osoba koja poduzme neku djelatnost koja može prouzročiti posljedice predviđene u članku 42. preuzetog KZ. Ako je krivično djelo teške tjelesne povrede izvršeno od strane više osoba, ocjena njihove djelatnosti ne može se izdvajati prema pojedinim posljedicama, nego se oni, s obzirom na jedinstveni umišljaj, pojavljuju kao suizvršitelji u djelu prema težoj posljedici njihova zajedničkog djelovanja.

a. 1.) Obična teška tjelesna povreda

(čl. 42. st. 1. preuzetog KZ)

Radnja kojom se prouzrokuje obična teška tjelesna povreda nije pobliže određena i ostavljeno je praksi da to precizira u svakom konkretnom slučaju. Međutim, zakon je donekle naznačio koje posljedice treba da se ostvare. Kod obične teške tjelesne povrede (tko drugog teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje naruši) zakon pomaže da se odredi sadržaj obične teške tjelesne povrede. Obična teška tjelesna povreda je u neku ruku supsidijarna prema osobito teškoj tjelesnoj povredi.⁷

Krivično djelo, obična teška tjelesna povreda, može biti ostvareno činjenjem ili propuštanjem, ali mora postojati uzročna veza između radnje i nastale posljedice. I

⁵ Dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 56.

⁶ Dr. Bora Čejović: *Krivično pravo u sudskoj praksi*, druga knjiga, posebni dio, "Kultura", Beograd, 1986. str. 355

⁷ V. dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 57.

sam pokušaj je kažnjiv. Smatra se da običnom teškom tjelesnom povredom nije doveden u opasnost život povrijeđenog, iako svaka povreda može poprimiti opasan tijek. Zato kod ove povrede "postoji apstraktna opasnost za život povrijeđenog, pa kad se kaže da se obična teška tjelesna povreda karakterizira odsutnošću opasnosti za život povrijeđenog, onda se misli na sredstvo konkretne opasnosti za život povrijeđenog".⁸ U praksi se uzima da postoji obična teška tjelesna povreda kada je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji dio tijela ili organ koji nije važan, ali oslabljen trajno i u znatnoj mjeri. Na primjer, prijelom bilo koje kosti u čovjekovom organizmu osim prijeloma zuba, predstavlja tešku tjelesnu povredu. Također se smatra da postoji obična teška tjelesna povreda u slučaju u kome je prouzročena nesposobnost za rad povrijeđene osobe, ali ne trajno, ili jest trajno, ali se ne odnosi na rad povrijeđene osobe koje je njezino zanimanje, već za vršenje neke druge djelatnosti. Pokušaj bilo koje djelatnosti kojom se može ostvariti obična teška tjelesna povreda je sankcioniran.

Obična teška tjelesna povreda može se izvršiti kako s umišljajem, tako i iz nehata. Ako je izvršena iz nehata (st. 4), počinitelj će se kazniti zakonom od šest mjeseci do tri godine. Umišljaj za nanošenje teške tjelesne povrede nije uvijek lako ustanoviti. Dr. F. Bačić i dr. Z. Šeparović smatraju: "Ako, dakle, učinitelj umišljajno počini povredu uopće, a iz ove umišljajne povrede proizide teška, teža, ili najteža posljedica, on će biti odgovoran za umišljajno izvršenje delikta među čijim obilježjima je sadržana ona posljedica - ukoliko se ova teža posljedica može pripisati njegovu nehata. To vrijedi za naše današnje pravo samo u odnosu na tešku tjelesnu povredu kvalificiranu smrću, dok se u pogledu ostalih oblika povreda umišljaj mora odnositi na sve elemente djela, pa i posljedicu. Istina, nije jednostavno odrediti je li umišljaj počinitelja smjerao na laku, tešku ili najtežu tjelesnu povredu, ali će iz načina postupanja, smjera napada, stvarno ostvarene povrede i drugih okolnosti biti moguće i potrebno zaključiti i o subjektivnoj strani djela."⁹ Jednako stajalište zastupljeno je i u sudskoj praksi koju ćemo na nekim primjerima prikazati u ovom radu.

a. 2.) Osobito teška tjelesna povreda

(Čl. 42. st. 2. preuzetog KZ)

Pozitivnopravno određenje osobito teške tjelesne povrede nalaže da se vodi računa o svim oblicima i posljedicama ovog krivičnog djela. U pitanju su isti kriteriji za određenje kao i kod obične teške tjelesne povrede, s tom razlikom što su oni ovdje izričito navedeni: "Tko drugog tjelesno povrijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život povrijeđenog ili je uništen, ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegova tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobost za rad povrijeđenog, ili trajno i teško narušenje njegova zdravlja ili trajna iznakaženost (st. 2.)."

⁸ V. dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 356.

⁹ Dr. F. Bačić - dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 71.

a. 2.1.) Dovođenje u životnu opasnost povrijeđenog

Opasnost po život povrijeđenog treba da je konkretna, ali je kasnije otklonjena. Tjelesna povreda treba biti takva da je mogla prouzročiti smrt. "Konkretna životna opasnost povrijeđenog znači da se prema općem iskustvenom znanju svakog trenutka može (mogla) očekivati smrt povrijeđenog. Odlučna je težina povrede u trenutku nanošenja povrede."¹⁰ Opasnost po život može nastati zbog infekcije ili oboljenja koje je prouzročeno tjelesnom povredom." Ovdje svakako igra ulogu vrsta oboljenja, ali je isto tako važan tijek oboljenja u konkretnom slučaju. Bez značenja je koliko je trajalo oboljenje, glavno je da je ono takvo da je moglo prouzrokovati smrt."¹¹ Opasnost po život prestaje time što je povrijeđeni ili umro od povrede ili ozdravio. U slučaju smrti dolazi u obzir kvalifikacija po članku 40. st. 3. preuzetog KZ. Za pravilnu kvalifikaciju djela nema značenja za to što je povrijeđeni ozdravio, ali to može utjecati na krivične sankcije.

a. 2.2.) Izazivanje invaliditeta

Ova povreda postoji kad je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio tijela ili koji važan organ. Ovo stanje se utvrđuje prema općem iskustvu u svakom konkretnom slučaju. "Dijelovi tijela su unutarnji ili vanjski, a znače neku cjelinu s posebnom namjenom (funkcijom) kao što su ruka, noga. Organima se smatraju dijelovi tijela koji vrše funkciju čula vida, sluha i ini. Mora se raditi o važnom dijelu tijela i važnom organu. Koji su to organi i dijelovi tijela, u većini slučajeva sud će lako zaključiti (uništenje oka, ruke i sl.), a u graničnim slučajevima konzultirat će se liječnika vještaka. Važnost dijela tijela ili organa prosuđuje se prema važnosti koju ima u životu čovjeka prema važnosti funkcije koju obavlja u sastavu organizma."¹² Zakon ne određuje na koje se važne dijelove tijela ili organe ovdje misli, ali iz pregleda sudske prakse može se zaključiti da postoji velika ujednačenost u ocjeni stanja koje je ovdje predmetom razmatranja. U jednoj presudi Vr. s. BiH, Kž. 123/63, zauzet je sljedeći stav: "Palac lijeve ruke predstavlja važan dio tijela, a time što je optužena udarcem sjekire odsjekla oštećenom palac lijeve ruke, izvršila je krivično djelo iz članka 141. st. 2. Krivičnog zakona."¹³

a. 2.3.) Trajna nesposobnost za rad

Ovaj kvalifikatorni element krivičnog djela svodi se na prouzročenje trajne nesposobnosti za rad. Pod tim se podrazumijeva nesposobnost koja oštećenom onemogućuje sasvim ili u većoj mjeri bavljenje profesijom koju je prije povrede obavljao kao glavno zanimanje i ona je bila glavni izvor egzistencije. "Trajna nesposobnost za rad znači nemogućnost unaprijed utvrđivati vrijeme kada će i hoće li uopće povrijeđenik biti opet sposoban za rad."¹⁴ To ne znači da povrijeđeni ne može uopće ništa raditi.

¹⁰ Dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 57.

¹¹ Tako dr. J. Tahović, op. cit. str. 278. U istom smislu i dr. B. Zlatarić KZ u praktičnoj primjeni, II. svezak, Zagreb, 1958., str. 106.

¹² Dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 58.

¹³ Vidjeti prikaz jedne sudske odluke kod dr. B. Čejović: *Krivično pravo sudskoj praksi*, II. knjiga, posebni dio, "Kultura", Beograd op. cit. str. 359.

¹⁴ Dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 58.

Tako za pojam ovog krivičnog djela nije potrebna nesposobnost za rad uopće. Dosta je teško precizno ocijeniti nesposobnost za rad. To je za sud faktičko pitanje koje on rješava za svaki konkretan slučaj na osnovi relevantne dokumentacije, kao što su: nalazi liječnika specijalista, školske diplome, potvrde o radnom statusu i ino.

a. 2.4.) Trajno i teško narušavanje zdravlja

Narušavanje zdravlja znači poremećaj organskog i duševnog zdravlja zbog nekog organskog odnosno duševnog oboljenja koje je prouzročeno nanijetom tjelesnom povredom.¹⁵ Narušavanje zdravlja mora biti trajno i teško, jer bi se u protivnom radilo o običnoj ili pak lakoj tjelesnoj povredi.¹⁶ Zakon ne predviđa kada postoji trajno i teško narušavanje zdravlja. Ne postoje parametri pomoću kojih bi se moglo odrediti i kvantitativno izraziti zdravstveno stanje čovjeka. Treba imati u vidu da trajno i teško narušavanje zdravlja ne znači isto što i oboljenje, odnosno bolest. Moguće je da kod raznih osoba različito nastupi narušavanje zdravlja zbog jednog istog uzroka, zbog razlike u tjelesnoj konstituciji tih osoba, spola, starosti itd.¹⁷ Uzima se da teško narušavanje zdravlja predstavlja bitni i neizlječivi psihosomatski poremećaj organizma, tj. onemogućeni su funkcionirati harmonično. Zato se čovjek smatra zdravim ako nisu otkriveni fenomeni patoloških poremećaja.

a. 2.5.) Trajna iznakaženost

Ovaj oblik osobito teške tjelesne povrede se sastoji u izobličenju u vanjskom izgledu čovjeka koji već na prvi pogled izaziva gađenje i sažaljenje kod drugih. Pravi se razlika između deformacije i iznakaženosti. Deformacija je izobličenje nekog dijela tijela na način da se stvaraju znatne promjene u simetriji i obliku čovjeka. Po svojoj prirodi takva deformacija je trajna (npr. oštećeni nos). Iznakaženost je mijenjanje trajno i vidljivo estetskih i izražajnih oblika konstitucije koje dovode do nepovoljne promjene izgleda nekog vidljivog dijela tijela.

Bez značenja je mogu li se takvi nedostaci iznakaženosti sakriti ili zatajiti pomoću umjetnih pomagala.¹⁸ Novija formulacija ove okolnosti uvela je novi kvantitativni element trajno, dok je ranije stajao samo iznakaženost, pa otud i kategoričan stav starijih pravnih teoretičara da je otklanjanje iznakaženosti na umjetan način bez značenja.

Sada preovlađuje novije shvaćanje na koje je dr. F. Bačić upozorio: "... da će se o trajnoj unakaženosti moći govoriti onda kad je - u vrijeme odlučivanja - povreda takva da će njezina posljedica na izgled dotične osobe biti dugotrajna, kad se njezin kraj ne da predvidjeti. Za tu prognozu o izlječivosti mogu se uzimati u obzir i mogućnosti koje pruža plastična kirurgija ili drugi kirurški zahvati, pod uvjetom da medicinsko iskustvo pruža dovoljno jamstva da se iznakaženost može otkloniti, da to

¹⁵ V. dr. J. Tahović, op. cit. str. 279.

¹⁶ V. dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 58, i nadalje: Svjetska zdravstvena organizacija dala je definiciju pojma zdravlja koja glasi: Zdravlje je stanje potpunog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsutnost bolesti i iznemoglosti. Postoje četiri temeljna elementa zdravlja: integritet organizma, njegova funkcionalnost, njegova adaptivna sposobnost i subjektivno doživljavanje zdravlja.

¹⁷ V. dr. J. Tahović, op. cit. str. 279.

¹⁸ V. dr. J. Tahović, op. cit. str. 279 - 280.

ne predstavlja poseban rizik za život i zdravlje, te da ne postoje neke posebne zapreke za poduzimanje takvih zahvata. Pita se što za slučaj da postoji mogućnost uspješnog prikriivanja iznakaženosti nekim neupadljivim surogatima. Ako je moguće čvrsto povezivanje surogata s tijelom i ako surogat diskretno prikriva nedostatak, ne bi trebalo ići na strože krivično - pravne kvalifikacije”.¹⁹ Još uvijek nismo u sudskoj praksi našli primjera za naprijed iznijetu soluciju.

**a. b.) Oblici vinosti za izvršenje krivičnog djela iz
članka 42. st. 2. preuzetog KZ**

Krivično djelo može biti počinjeno s umišljajem (st. 2.) ili iz nehata (st. 4.), moguće su i kombinacije: osobito teška tjelesna povreda (st. 2.) postojat će ako je počinitelj postupao s umišljajem, ako je htio i pristao na ove posljedice. Međutim, postojat će ista kvalifikacija i u slučaju umišljajnog nanošenja teške tjelesne povrede, s tim da se okolnosti koje djelo čine osobito teškim mogu pripisati bar nehatu. Radi se o odgovornosti za težu posljedicu (čl. 15. preuzetog KZ). Moguća je i treća kombinacija: da je i osnovno djelo teške tjelesne povrede počinjeno iz nehata (st. 4.) i da su okolnosti koje kvalificiraju djelo (st. 2.) također obuhvaćeno s nehatom.²⁰

a. c.) Teška tjelesna povreda kvalificirana smrću

(Članak 42. st. 3. preuzetog KZ)

Djelo postoji onda kada je zbog teške tjelesne povrede ili osobito teške tjelesne povrede nastupila smrt povrijeđenog. Ovdje se radi o kvalificiranom krivičnom djelu i odgovornost počinitelja se prosuđuje prema pravilima o odgovornosti za težu posljedicu (čl. 15. preuzetog KZ). U teoriji krivičnog prava i judukaturi neprijeporno je da teža posljedica (smrt povrijeđenog) nastupi kao posljedica teške tjelesne povrede. Potreban je uzročni odnos između radnje počinitelja, nastale povrede i smrti povrijeđenoga. U odnosu na smrt povrijeđenog počinitelj mora postupati iz nehata, inače bi se radilo o krivičnom djelu ubojstva (čl. 36. st. 1. preuzetog KZ). Što se tiče odnosa između teške tjelesne povrede, kvalificirane smrću, i običnog ubojstva, nisu rijetke presude u kojima su ova dva krivična djela identična, ako se ima u vidu njihova objektivna strana. Stoga je kriterij za razlikovanje objektivno - subjektivan. Ipak, za razgraničenje između krivičnog djela iz članka 36. st. 1. i članka 42. st. 3. preuzetog KZ, bitna je u osnovi subjektivna strana u odnosu na radnju i posljedicu. Zbog toga krivično djelo iz čl. 42. st. 3. preuzetog KZ može postojati samo onda kada je počinitelj htio radnju izvršenja, dok posljedicu nije htio niti je na nju pristao, iako je bio svjestan ili je bio dužan biti svjestan mogućnosti njezinog nastupanja. Na primjer, ako počinitelj baci veći kamen na skupinu ljudi, bio je svjestan da će jednog od njih pogoditi i teško ozlijediti, i pristaje na takvu posljedicu. Čak nije od značenja je li pogodio osobu koju je namjeravao pogoditi. Kad je zbog udarca kamena u glavu osoba zadobila tešku tjelesnu povredu, koja je kasnije prouzročila smrt, stoje svi elementi krivičnog djela iz članka

¹⁹ Dr. F. Bačić - dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 73.

²⁰ V. dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 59.

42. st. 3. preuzetog KZ. Tako, dr. J. Tahović smatra: "Da bi postojalo ovo krivično djelo a ne ubojstvo, potrebno je da je smrt nastupila zbog jedne određene posljedice teške tjelesne povrede, a ne kao neposredna posljedica krivičnog djela."²¹

Ima autora koji u pitanju razgraničenja između teške tjelesne povrede kvalificirane smrću i ubojstva iz nehata zastupaju i neka druga zanimljiva rješenja. Tako B. Čejović smatra da je u krivičnom pravu neprihvatljiva pretpostavka vinosti, pa to znači i pretpostavka nehata, jer se i on mora dokazati. Ipak, tvrdnja da se nehata teška tjelesna povreda kvalificirana smrću uvijek smatra ubojstvom iz nehata, zanemaruje mogućnost da smrt kao teža posljedica može biti rezultat slučaja. Kod ubojstva iz nehata takva mogućnost je isključena, a kod teške tjelesne povrede ona je, u pravilu, prisutna. Kod ubojstva iz nehata takva mogućnost je isključena, a kod teške tjelesne povrede ona je prisutna. U sudskoj praksi ima različitih rješenja, pa i takvih da se uvijek ne može teža posljedica pripisati nehatu počinitelja, jer se od njega traži svijest o tome da, s obzirom na konkretne okolnosti, može nastupiti teška tjelesna povreda kvalificirana smrću.²²

Ako je teška tjelesna povreda izvršena iz nehata, a postojao je nehat i u odnosu na smrt povrijeđenog, radit će se o krivičnom djelu nehatnog prouzročenja smrt (čl. 38. preuzetog KZ).

a. d.) Teška tjelesna povreda na mah

(Čl. 40. st. 4. i 5. KZ RH)

Ova inkriminacija ne postoji u našem KZ-u, ali postoje naznake da bi mogla naći mjesto u budućem KZ - u Federacije Bosne i Hercegovine. Zato ćemo razmotriti i ovu soluciju.

U ovom odjeljku nećemo razmatrati nehatno izvršenje krivičnog djela iz članka 38. st. 1. i 2. preuzetog KZ SRBiH, jer je o toj okolnosti bilo riječi u prethodnom tekstu. Također, nećemo ulaziti u potankosti slučaja nehatnog izvršenja krivičnog djela kvalificiranog smrću, jer je općepoznato u krivičnom pravu, ako je teška tjelesna povreda izazvana iz nehata i ukoliko je postojao nehat i u odnosu na smrt koja je uslijedila, radit će se o krivičnom djelu nehatnog prouzročenja smrti. Ovo smo namjerno ponovno istaknuli i potražiti ćemo sudske odluke kojima bismo to potkrijepili. Teška tjelesna ozljeda na mah, koja se spominje u redakciji st. 4. i 5. KZ RH, je novouvedena okolnost koja predstavlja povlaštenu tešku tjelesnu povredu. Ovo djelo postoji u slučaju kada je teška tjelesna povreda ili osobito teška tjelesna povreda (st. 4.) ili teška tjelesna povreda s posljedicom smrti (st. 3.) počinjena na mah, kad je počinitelj doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane oštećenog. Uvjeti su potpuno identični uvjetima za ubojstvo na mah iz članka 37. preuzetog KZ. Naime, ubojstvo na mah je lišenje života druge osobe na mah dovedene bez svoje krivnje u jaku razdraženost od strane žrtve. Doprinos žrtve je znatan, jer je svojim postupcima dovela počinitelja u afektivno stanje ili jaku razdraženost. Povlaštena okolnost je osobna okolnost i uvažava se samo u onoga kod koga se nađe. Napad,

²¹ V. dr. J. Tahović, op. cit. str. 279.

²² V. dr. B. Čejović, op. cit. str. 367.

zlostavljanje i teško vrijeđanje ipak treba u kratkim crtama naglasiti. Ovi postupci trebaju biti usmjereni prema počinitelju ili njemu bliskoj osobi, a mora dolaziti samo od strane usmrćenog. Napad mora biti takav da je podoban izazvati afektivno stanje kod drugoga. Zlostavljanje je oblik napada žrtve na napadača, a sastoji se u namjernom fizičkom ili psihičkom mučenju tj. izazivanju fizičke i duševne boli i jakog intenziteta. Teško vrijeđanje je zadavanje teže duševne boli počinitelju, koja izaziva kod počinitelja opravdan gnjev. U svim navedenim situacijama počinitelj ne smije dati žrtvi povoda. Između napada, zlostavljanja, teškog vrijeđanja i ubojstva mora postojati uzročna veza. Ako se počinitelj navedenim činima dovede u izvanredno duševno stanje, pa u to vrijeme izvrši krivično djelo ubojstva, uzima se da je počinitelj to djelo počinio na mah. Dakle, bio je doveden u stanje jake razdraženosti, u nekontrolirano afektivno stanje, te je djelovao promptno, na mah, protiv žrtve koja je aktivno pridonijela svom stradanju.²³

Sud s najvećom pozornošću mora cijeniti okolnosti koje su od koristi za optuženog i imaju bitnog značenja za pravnu kvalifikaciju djela tj. pravilnu primjenu krivičnog zakona. Zakon sankcionira običnu i osobito tešku tjelesnu povredu na mah kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine zatvora, zavisno od težine posljedice. Za tešku tjelesnu povredu s posljedicom smrti počinjenu na mah predviđena kazna zatvora je od jedne do pet godina.

ZAKLJUČAK

Krivično djelo teška tjelesna povreda sankcionirano je u svim suvremenim državama. Zaštita tjelesnog integriteta i zdravlja provedena je na sličan način kao i zaštita čovjekova života. Čovjekov život i zdravlje su od najveće vrijednosti za svako društvo. Otud i potreba da se te vrijednosti smatraju prvorazrednim objektom krivičnopravne zaštite. Krivičnopravna znanost dala je golem doprinos u svestranoj razradi ovog značajnog instituta krivičnog prava.

Mi smo u veoma skromnom obliku sintetizirali pozitivnopravni (normativni) i teoretski doseg uvaženih teoretičara po ovom pitanju. Sam život i razvitak ukupne znanosti kreiraju postupno i razložno inkriminiranje radnji koje znače napad na život i zdravlje čovjeka. Poniranje dublje u ekološke probleme suvremenog svijeta izbacit će na površinu neslućene opasnosti koje prouzročuje čovjek na štetu drugih. Što reći o krivcima za "efekt staklenika" u atmosferi, ubrzano širenje "ozonske rupe" iznad planeta, zagađivanje tla i vode pesticidima, nuklearna i druga štetna zračenja iz tvornica, rudnika i spremnika, puštanje u promet lijekova čiji je rok upotrebe prošao, izrada i stavljanje u promet štetnih pića i napitaka, stavljanje u promet neispravnih (tehnički zastarjelih) prometnih sredstava, proizvodnja i stavljanje u promet prirodnih i sintetičkih narkotika itd.

Sve ovo nabranje djeluje globalno jer je počinitelj "nepoznat", ali posljedice su vrlo konkretne - stradaju životi i zdravlje pojedinaca. Može se prigovoriti da kod "neidentificiranih" počinitelja ne postoji umišljaj. To se može lako obezvrijediti. Znanost i javno mišljenje upozoravaju na realnu opasnost koja je svima znana. Kad jednog dana posljedice prijeđu "prihvatljivu" mjeru, zakonodavac će morati

²³ Opširnije o ubojstvu na mah, dr. Z. Šeparović, op. cit. str. 39 - 42.

sankcionirati sve što neposredno i posredno ugrožava čovjekov psihički i fizički habitus. Postojeće norme krivičnog zakona nije teško "obogatiti" novim inkriminacijama. Sudska praksa je opserver i inspirator svakom brižnom zakonodavcu.

Summary

The criminal act "heavy bodily injury" is sanctioned in all modern countries. The protection of bodily integrity and health has been regulated in the similar way as the protection of human life. Human life and health are of greatest value for every society. Hence the need to consider such values as the first-class object of criminal law protection. The criminal law science has given an enormous contribution to a universal development of this important institute of the criminal law.

We have, in a very modest way, synthesised the positive/legal (normative) and theoretical achievements of distinguished theoreticians of this question. The very life and the development of overall science create, gradually and reasonably, the incrimination of actions that mean an attack on life and health of man. A deeper penetration into environmental problems of the modern world will bring to surface undreamed-of dangers caused by one human being to another. What to say about those guilty of "glass-house effect" in the atmosphere, of the accelerated spreading of the "ozone hole" above the planet, soil and water pollution by pesticides, nuclear and other harmful radiation from factories, mines and reservoirs, putting into circulation drugs whose shelf life has long expired, fabrication and distribution of harmful drinks and beverages, letting into traffic faulty (technically obsolete) vehicles, production and circulation of natural and synthetic narcotics, etc.

All this listing sounds global since the perpetrator is "unknown", but the consequences are very concrete ones – lives and health of individuals are at stake. One could argue that with "unidentified" perpetrators there is no *aforethought*. That could be easily disparaged. Science and public opinion warn of a real danger that is known to everybody. One day when the effects surpass the "acceptable" measure the legislator will have to sanction all that directly or indirectly affects human psychical and physical habitat. The existing norms of the Criminal Law are not difficult to be "enriched" with new incriminations. Judicial practice is both the observer and the inspirator to every caring legislator.

Literatura

- Aćimović, dr. M.: Subjektivni element krivičnog djela u američkom pravu, "Servis udruge pravnika", Beograd, 1966.
- Atanacković, dr. D.: Kriteriji za odmjeraivanje kazne, "Rad", Beograd, 1975.
- Bačić, dr. F.: Krivično pravo, opći dio, "Informator", Zagreb, 1995.
- Bačić, dr. F. - Šeparović dr. Z.: Krivično pravo, posebni dio, "Narodne novine", Zagreb, 1992.
- Čejović, dr. B.: Krivično pravo u sudskoj praksi, druga knjiga, posebni deo, "Kultura", Beograd, 1986.
- Garson Emil: Krivično pravo, izvori - razvoj - sadašnje stanje (prevod M. Stojanović), Beograd, 1926.
- Komentar Krivičnog zakona ex SFRJ (skupina autora) "Savremena administracija", Beograd, 1988.
- Novoselac, P.: Temeljni aktualni problemi krivnje u krivičnom pravu, doktorska disertacija, Osijek, 1985.
- Šeparović, dr. Z.: Krivično pravo, posebni dio, (II), "Zrinjski", Čakovec, 1979.
- Šilović, dr. J.: Pokušaj u hrvatskom kaznenom pravu, "Rad" JAZU, Zagreb, 1915.
- Šilović, dr. J.: Kazneno pravo, Zagreb, 1920.
- Tahović, dr. J.: Komentar krivičnog zakonika, drugo izdanje, "Savremena administracija", Beograd, 1957.
- Vodinić, dr. V.: Kriminalistička obrada ubojstva i teških tjelesnih povreda, Beograd, 1972.
- Zlatarić, dr. B.: Krivični zakonik u praktičnoj primjeni, I. svezak, "Narodne novine", Zagreb, 1956.
- Zlatarić, dr. B.: Krivični zakonik u praktičnoj primjeni, II. svezak, "Narodne novine", Zagreb, 1958.